

A gondatlan bűnözés struktúrája és dinamikája

Írta: Dr. Irk Ferenc

I.

A szocialista társadalmi-gazdasági fejlődés megköveteli, hogy a bűnözést — mint a társadalmi jelenségek egy kedvezőtlen formáját — sokoldalúan és sokrétűen vizsgáljuk. Csak a megfelelően részletezett bűnügyi oktatás képes arra, hogy eljusson a bűnözés mint tömegjelenség, az egyes bűncselekmény-csoportok — mint különös jelenségek —, valamint a konkrét bűncselekmények — mint egyes jelenségek — tényleges okainak, hatóelemeinek feltárásához.

A korábbi, a bűnözés egyes jelenségcsoportjait külön is részletességgel elemző, ún. ágazati kriminológiai kutatások arra is felhívták a figyelmet, hogy a bűnözésnek — egy adott országon belül — számos közös oka, feltétele, háttérkörülménye, megelőzési lehetősége munkálható ki. Hiba volna azonban ebből arra a következtetésre jutni, mintha a bűnözés homogén egészet képezne, s nem volnának az egyes jelenségcsoportoknak olyan különleges törvényszerűségei, amelyeket másutt nem fedeztünk fel.

Ez a felfogás nem jelenti azt, mintha tagadni kívánnám a bűnözés okaival, feltételeivel kapcsolatos társadalmi determináció elsődleges hatását. Pusztán arról van szó, hogy rá kívánok mutatni: a hatékony megelőzéshez kevés a bűnözés egészére jellemző közös ismérvek kidolgozása. A tudományos szintű és mélységű kutatás akkor juthat el a kívánt eredményekhez, ha a már említett különös és egyes szinten levő kapcsolatokat is feltárta. Minél mélyebbre hatolva ismerjük fel ezeket az összefüggéseket, értjük meg lényegüket, annál inkább válik lehetővé a megelőzés legcélirányosabb útjának meghatározása.

A kriminológiai, illetve az ún. szakkriminológiai kutatási irodalmat tanulmányozva megállapítható, hogy mind hazánkban, mind külföldön a szándékos bűnözéssel foglalkozó tanulmányok,

könyvek túlsúlya tapasztalható. Ez a túlsúly azonban természetes, hiszen ez nemcsak mennyiségi, hanem — a társadalmi veszélyesség magasabb foka miatt — minőségi jellegű is. Így érthető, hogy a szándékos bűnözés mind a társadalom egészének, mind a bűnözéssel foglalkozó kutatóknak inkább kerül érdeklődési előterébe. Vannak viszont olyanok is, akik ebből kiindulva hajlamosak arra — s ez már hiba —, hogy az össz-bűnözést a szándékos bűnözésről alkotott képen keresztül értékeljék. Nem feltétlenül szükségszerű ugyanis, hogy a gondatlan bűnözés területén ugyanazok a törvényszerűségek érvényesüljenek, mint amelyek a szándékos bűnözés csoportjában hatnak.

A gondatlan bűnözés kutatását egyébként is több szempont indokolja. Éppen ebben az aránylag kisebb súlyú deviációs formában tükröződik vissza inkább a társadalmi valóság; ezenbelül a társadalom és a társadalmat alkotó egyének változása, fejlődése. Ezenkívül ugyancsak e bűncselekménycsoportban csapódik le elsősorban a tudományos-technikai fejlődés kedvezőtlen deviációs oldala. Feltételezhető ugyanis, hogy a lét—tudat általános törvényszerűsége (az a törvényszerűség ugyanis, hogy a tudat elmarad a lét mögött) a technikával összefüggő jelenségeknél a társadalmi élet egyéb területéhez képest erőteljesebben érvényesül.

A gondatlan bűnözés okainak mélyreható kutatását indokolja az a tény is, hogy — amint arra a már korábban végzett kutatások közül több is rámutatott — az elkövetők személyisége a gondatlan cselekményeknél nemhogy az anti-, de gyakran még az aszocialitás határát sem éri el. Ennek ellenére fontos felmérni, kik közül kerül ki az elkövetők többsége, melyek a legfőbb okok, milyenek ezek hatásmechanizmusa, hogy mindezek ismeretében a generál- és speciálprevenció hatékonyabb formáit sikerüljön megtalálni. Továbbra is fontos szempont annak vizsgálata: nincs-e szükség egyes cselekmények csekély társadalmi veszélyessége miatt a dekriminalizálásra, illetve nem lenne-e fontos egyes cselekményfajtákat — elszaporodó jellege, elkövetőinek személyisége, s így növekvő társadalmi veszélyessége miatt — a büntetőjog körébe vonni.

Már a bevezetőben szükségesnek látszik felhívni a figyelmet arra, hogy bizonyos egysíkúság figyelhető meg a gondatlan bűnözés kutatásán belül is. A témakör iránt érdeklődők közül is sokan úgy vélik, hogy a közlekedés problémájával ez a bűnözés szempontjából némileg speciális terület lezárul. Itt is kétségtelen, hogy valóban — legalábbis ami a számszerűséget illeti —

ez a terület a legjelentősebb. Ez azonban még nem indokolja a többi gondatlan delictum eleve érdektelenné nyilvánítását.

Említést érdemel viszont az is, hogy noha ez az irányzat meglehetősen általános, de nem kizárólagos. Így az OKKri-ban már 15 éve folyamatosan kutatás tárgya a gondatlan bűnözés egyik-másik területe. (A közlekedés körén túl foglalkoztunk az üzemi balesetekkel, a vadászati balesetekkel, a gondatlan emberöléssel, továbbá a társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett gondatlan cselekményekkel is.)

A gondatlan bűnözés mélyebb kutatásához kedvező feltételek teremtenek a közelmúltban hazánkban napvilágot látott ide vonatkozó elméleti jellegű büntetőjogi munkák, amelyek részint kifejezetten a gondatlan bűnelkövetés lényegével foglalkoznak,¹ részint pedig a hozzákapcsolódó problémákat elemzik.²

Az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet kutatási tevékenységének szerves része a továbbiakban is a közlekedés körén túli gondatlan bűnözés kriminológiai elemzése. Ennek első része a struktúra és a dinamika elemzése, tehát a jelenleg hatályos jogszabályozás alapján a „mi van?” kérdésre történő válaszadás. A részletes helyzetfelmérés — amely a jelen tanulmány feladatát képezi — csupán kiindulásul szolgál a további tennivalók kijelöléséhez.

II.

A következőkben áttekintjük, hogy a hatályos jog alapján mely bűncselekmények gondatlan alakzatait rendeli büntetni a törvény, kísérletet teszünk e meglehetősen heterogén gondatlansági alakzatok között bizonyos logikai kapcsolatok létrehozására. A hatályos jog szem előtt tartása ezúttal annál is inkább lehetséges, mert az e tanulmány megírásának idejében még folyó kodifikáció lényeges változásokat nem fog jelenteni.

A Btk. a következő gondatlan bűncselekményeket ismeri: államtitoksértés [160. § (3) bek.]; behívóparancs iránti engedetlenség [166. § (2) bek.]; polgári védelmi kötelezettség megsértése [169. § (3) bek.]; hamis vád [172. § (3) bek.]; hamis tanúzás [176. § (4) bek.]; közveszélyokozás [190. § (3) bek.]; közérdekű üzem

¹ Békés Imre: A gondatlanság a büntetőjogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1974.

² Pintér Jenő: A veszély fogalma és jelentősége a büntetőjogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1965.

működésének megzavarása [191. § (3) bek.]; közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény [192/A. § (3) és 192/B. § (3) bek.]; halálos közúti baleset okozása (194. §); közlekedési vétségek (194/A. és 194/B. §); ártalmas közfogyasztási cikkel elkövetett bűncselekmény [196. § (3) bek.]; kútmérgezés [197. § (3) bek.]; közokirat-hamisítás [220. § (3) bek.]; a gazdálkodással kapcsolatos kötelességek megszegése [224. § (4) bek.]; pazarló gazdálkodás [225. § (3) bek.]; rossz minőségű ipari termék forgalomba hozatala [230. § (4) bek.]; minőség hamis tanúsítása [233. (2) bek.]; jogtalan külkereskedelmi tevékenység [237. § (3) bek.]; árdrágítás [238. § (5) bek.]; közellátási bűncselekmény [240. § (4) bek.]; devizagazdálkodást sértő bűncselekmény [247. § (5) bek.]; emberölés [253. § (4) bek.]; testi sértés [257. § (5) bek.]; foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés [258. § (1) bek.]; családi állás elleni bűncselekmény [272. § (3) bek.]; hanyag kezelés (298. §); rongálás [302. § (4) bek.]; parancs iránti engedetlenség [317. § (4) bek.]; előjárói gondoskodás elmulasztása [323. § (3) bek.]; előjárói intézkedés elmulasztása [324. § (3) bek.]; ellenőrzés elmulasztása [325. § (3) bek.]; örutasítás megszegése [326. § (4) bek.]; készenléti szolgálat szabályainak megszegése [327. § (4) bek.]; harcokészültség veszélyeztetése [334. § (3) bek.].

Az említettek közül — a jogalany és jogtárgy speciális jellegére tekintettel — a következőket egyáltalán nem kívánjuk elemzés tárgyává tenni: államtitoksértés, behívóparancs iránti engedetlenség, polgári védelmi kötelezettség megsértése, parancs iránti engedetlenség, előjárói gondoskodás elmulasztása, előjárói intézkedés elmulasztása, ellenőrzés elmulasztása, örutasítás megszegése, készenléti szolgálat szabályainak megszegése, harcokészültség veszélyeztetése. Lényegében tehát 24 bűncselekményforma az, amellyel foglalkozni kívánunk.

Ha azonban ez utóbbi cselekmények körén belül szeretnénk mélyebb statisztikai elemzést elvégezni, nyomban szembe találjuk magunkat egy nehézséggel. Az egységes rendőrségi és ügyészségi statisztikában, illetve az erről évről évre kiadott Tájékoztatóban a minőség hamis tanúsításának, a közellátási bűncselekményeknek, a devizagazdálkodást sértő bűncselekményeknek, a családi állás elleni bűncselekményeknek a gondatlan alakzatai megyei szintre lebontva nem találhatók meg. Így ezekről nincsenek információink.

A fennmaradó, elemezhető bűncselekményeket többféleképpen is lehet csoportosítani. Így elképzelhető a Btk. rendszerét követő csoportosítás. Szóba kerülhet továbbá a bűncselekmény

alanya, az elkövetés tárgya, a cselekménnyel megvalósítandó cél szerinti kategorizálás is.

Célszerű, ha a kriminológiai rendszerezés a csoportosítások alkalmával olyan szempontot választ, amelynél lehetőség szerint a legteljesebb mértékben érvényt lehet szerezni a kriminológiai kutatás két szélsőséges szintje szerinti megfigyelésnek: nevezetesen a tömeg-, illetve az egyedi jelenség szintjének. Így tehát a gondatlan bűncselekmények olyan közös jellemzője után kellett kutatni, amelynél ez a kettős szempont egyidejűleg érvényesül. Ehhez a legcélravezetőbbnek számunkra a *jogsértés iránya* szerinti rendszerezés mutatkozott. Így négy fő csoportot képeztünk, amelyek egyúttal nagyjából fedik a megvalósított jogsértések tárgyát is. Ezek a következők:

1. A természetes vagy a jogi személyek érdekei ellen irányuló cselekmények (a hamis vád, a hamis tanúzás, valamint a közokirat-hamisítás gondatlan alakzatai).

2. Az élet, testi épség, egészség ellen irányuló deliktumok. Ezen belül:

a) általános (az ártalmas közfogyasztási cikk forgalomba hozatala, a kútmérgezés, az emberölés, valamint a súlyos testi sértés gondatlan alakzatai);

b) főként technikai jellegű cselekmények, ezen belül

ba) általános (a közveszély okozás, a közérdekű üzem működésének megzavarása, a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés gondatlan formái);

bb) közlekedési (közlekedés biztonsága elleni bűncselekmények, halálos baleset okozás, egyéb, baleset okozással összefüggő) cselekmények gondatlan alakzatai.

3. A szocialista gazdálkodás és a vagyon ellen irányuló cselekmények (a gazdálkodással kapcsolatos kötelesség megszegése, a pazarló gazdálkodás, a rossz minőségű ipari termék forgalomba hozatala, az árdrágítás, a hanyag kezelés, valamint a társadalmi tulajdon rongálásának gondatlan alakzatai).

4. Egyéb, az előzőekben említett okok miatt részletesen nem vizsgált, illetve nem elemezhető cselekmények.

Ezzel a kategorizálással lehetővé vált, hogy a bűncselekmények ne legyenek egyszerre két csoportba sorolhatók. Az egyes kategóriák jellegükben igen lényegesen térnek el egymástól. Ezáltal mód nyílt arra, hogy egy nem elhanyagolható kérdésre már a jelen vizsgálódás alkalmával választ kapjunk: nevezetesen arra, hogy homogén-e, s ha igen, mennyire a gondatlan bűnözés mint tömegjelenség?

A címben megjelölt statisztikai elemzést elsőként a szándékos és a gondatlan bűncselekmények egymás közti arányának, illetve tendenciájának áttekintésével kezdjük. Erről ad áttekintést a következő táblázat.

Év	Összes bűncselekmény	Ebből szándékos		Ebből gondatlan	
		absz.	%	absz.	%
1972	125 999	118 579	94,1	7420	5,9
1973	125 388	118 364	94,4	7024	5,6
1974	111 825	105 062	94,0	6763	6,0
1975	120 889	113 878	94,2	7011	5,8
1976	129 424	122 591	94,7	6833	5,3

A táblázat alapján az állapítható meg, hogy a két bűnözési forma aránya az évek folyamán lényegében változatlan. A szándékos és a gondatlan bűnözés közti nagyságrendi eltérés azonban látványosan hívja fel a figyelmet arra, hogy mennyire helytelen a gondatlan bűnözést — sőt az össz-bűnözést is — a szándékos bűnözésen keresztül szemlélni. A súlypontbeli igen jelentős eltérés azt eredményezheti, hogy a szándékos bűnözésben megnyilvánuló törvényszerűségek „elnyomják” a gondatlanokét.

Amennyiben a bűncselekményenként tételezett megyei statisztikai adatokat összegezzük, az előzőtől csekély mértékben eltérő képet kapunk, amint azt a következő táblázat szemlélteti.

Év	Összes bűncselekmény	Ebből szándékos		Ebből gondatlan	
		absz.	%	absz.	%
1972	125 999	118 605	94,1	7394	5,9
1973	125 388	118 388	94,4	7000	5,6
1974	111 825	105 122	94,0	6703	6,0
1975	120 889	113 886	94,2	7003	5,8
1976	129 424	122 610	94,7	6814	5,3

Ez utóbbi táblázat úgy készült, hogy a gondatlan bűncselekményeket tekintettük alapnak. Ebből következtettünk — a bűncselekmények össz-számát ismerve — a szándékosok számára és a két bűncselekményfajta részarányára. Az abszolút számok szerint is csekély, nagyságrendileg pedig teljesen jelentéktelen eltérést feltehetően az általunk a vizsgálódásból eleve kizárt

(egyébként a statisztikában sem szereplő), valamint a már említett a statisztikai kimutatásból ki nem tűnő, gondatlan alakzatok adják. A továbbiakban ez utóbbi táblázat alapján tesszük megállapításainkat.

Az abszolút számok sok szempontból igen jól hasznosíthatók, ugyanakkor azonban téves következtetések levonására is módot nyújtanak, illetve bizonyos vonatkozásban egyáltalán semmit nem mondanak. Egy ország, de különösen az egyes kisebb területi egységek bűnözési helyzetéről ezért hűbb képet kapunk, ha az elkövetett bűncselekmények számát más jellemzőkkel, hasonló mértékegységekkel is egybevetve elemezzük. A továbbiakban a bűncselekmények számát a lakosság, illetve a vétőképes lakosság lélekszámához viszonyítjuk. Erről nyújt áttekintést a következő táblázat, amely a 100 000 vétőképes lakosra eső bűncselekmények megoszlását mutatja.

Év	1972	1973	1974	1975	1976
Szándékos absz.	1369,2	1366,8	1213,6	1314,8	1415,5
Gondatlan absz.	85,4	80,8	77,4	80,8	78,7

A táblázatból — a változás előzőekben már említett jellemző jelenségén túl — az is kitűnik, hogy a vétőképes lakosság lélekszámához viszonyítottan a szándékos és a gondatlan bűnözés nem feltétlenül mozog együtt. 1972—1974 között mindkét bűnözési forma csökkent. Az utóbbi két évben azonban a szándékos és a gondatlan bűnözés alakulása ellentétes irányú. A rövid idő-sor miatt — egyelőre — sem tendenciáról, sem valamiféle törvényszerűségről nem beszélhetünk.

A táblázatból ugyanakkor jól kivehető a két bűnözési forma elkövetési gyakoriság szerinti különbözősége. Amíg a szándékos kategóriában átlagosan minden 100 emberre 1 (sőt 1976-ban majdnem másfél) bűncselekmény jut, addig a gondatlan kategóriában még minden 1000 emberre sem jut 1 bűncselekmény.

A szándékos és a gondatlan bűncselekmények 100 000 lakosra vetített aránya ezt még jobban példázza. Egy gondatlan bűncselekményre 1972-ben 16, 1973-ban 16,9, 1974-ben 15,7 1975-ben 16,3, 1976-ban 18 szándékos bűncselekmény esik. A számok részint az egymás közti viszonyt, részint azt mutatják, hogy sem emelkedő, sem csökkenő tendenciáról nem lehet beszélni; inkább stagnálás állapítható meg.

A korábbi, a bűnözés helyzetét elemző munkák a számadatok birtokában kimutatták, hogy hazánk különböző területi egységei (megyei) bűnelkövetési fertőzöttség szempontjából eltérőek. A továbbiakban mi azt vizsgáljuk, hogy az egyes megyék (önálló „megyeként” kezelve a fővárost) között tapasztalható-e a már ismert mutatók vonatkozásában eltérés, illetve ha van ilyen jelenség, az mennyiben tekinthető lényeginek?

Ezúttal már teljes mértékben mellőzzük az abszolút számokat, hiszen egy megye bűnözési helyzete — az igen eltérő népesség-szám miatt — csak viszonyszámokkal fejezhető ki úgy, hogy a megyék között valós áttekintést szerezhessünk.

Jele	Megye neve	Év			
		1972		1973	
		absz.	%	absz.	%
1.	Budapest	1987,9	95,6	1987,3	96,2
		91,5	4,4	78,1	3,8
2.	Baranya	1496,8	94,4	1403,5	94,3
		88,4	5,6	85,3	5,7
3.	Bács-Kiskun	1689,7	93,9	1667,1	94,9
		110,7	6,1	90,0	5,1
4.	Békés	978,8	94,7	972,6	93,7
		55,0	5,3	65,5	6,3
5.	Borsod-Abaúj-Zemplén	1364,9	94,6	1291,2	94,3
		78,2	5,4	78,2	5,7
6.	Csongrád	1516,8	94,6	1509,3	95,1
		86,5	5,4	77,1	4,9
7.	Fejér	1303,7	93,1	1443,8	93,5
		97,0	6,9	101,0	6,5
8.	Győr-Sopron	1331,7	94,0	1342,3	94,1
		84,9	6,0	84,3	5,9
9.	Hajdú-Bihar	1048,7	95,0	1024,9	93,8
		58,7	5,0	67,2	6,2
10.	Heves	772,4	86,5	752,4	88,0
		120,2	13,5	102,3	12,0
11.	Komárom	1272,8	93,2	1333,4	93,9
		92,6	6,8	85,9	6,1
12.	Nógrád	856,9	93,8	928,0	92,9
		56,7	6,2	71,1	7,1

A GONDATLAN BÜNÖZÉS STRUKTÚRÁJA ÉS DINAMIKÁJA

Az 1. táblázat a 100 000 vétőképés lakosra jutó szándékos és gondatlan bűncselekmények megyénkénti számáról és %-os megoszlásáról ad képet. (A felső sorban a szándékos, az alsó sorban a gondatlan bűncselekmények adatai szerepelnek.)

Az adatsor több további vizsgálatot tett indokolttá. Első látásra kitűnik ugyanis, hogy az egyes évek között bizonyos ingadozás figyelhető meg. Kérdéses, hogy itt valamiféle tendenciáról, vagy valóban csupán átmeneti mozgásról van-e szó. Továbbá kérdésként merülhet fel, hogy vajon a szándékos és a gondatlan bűnözés az egész országon belül együtt mozog-e vagy ez megyénként eltérő?

1. táblázat

1974		Év 1975		1976		5 év átlaga	
absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%
1634,9	95,9	1822,8	96,2	1871,8	96,7	1860,9	96,1
70,4	4,1	71,5	3,8	64,4	3,3	75,2	3,9
1127,0	92,0	1224,9	94,1	1365,6	94,6	1323,6	93,9
98,4	8,0	77,0	5,9	77,9	5,4	85,4	6,1
1586,1	94,0	1696,4	94,9	1771,9	95,1	1682,2	94,5
101,9	6,0	91,2	5,1	91,0	4,9	97,0	5,5
834,6	93,5	1041,6	94,4	1030,6	94,6	971,6	94,2
58,3	6,5	61,8	5,6	58,3	5,4	59,8	5,8
1279,7	94,3	1428,5	94,9	1536,0	95,1	1380,1	94,7
77,7	5,7	76,5	5,1	79,6	4,9	78,0	5,3
1311,3	94,2	1216,9	93,8	1362,1	94,8	1383,3	94,5
80,9	5,8	80,6	6,2	75,4	5,2	80,1	5,5
1118,0	93,0	1441,9	93,1	1593,0	94,4	1380,1	93,5
84,7	7,0	106,2	6,9	94,3	5,6	96,6	6,5
1155,8	93,9	1245,1	93,7	1334,6	94,0	1281,9	93,9
75,5	6,1	84,0	6,3	85,5	6,0	82,8	6,1
969,4	93,8	965,1	94,0	1191,5	94,2	1039,9	94,0
68,6	6,2	61,6	6,0	72,8	5,8	65,8	6,0
701,5	89,3	738,3	89,6	878,1	90,3	768,5	88,8
84,4	10,7	85,4	10,4	94,4	9,7	97,3	11,2
1211,9	93,9	1098,7	93,2	1240,4	93,9	1233,0	93,5
78,8	6,1	80,3	6,8	80,7	6,1	83,7	6,4
783,8	92,4	923,0	93,6	1129,9	93,9	924,3	93,4
64,7	7,6	62,7	6,4	73,6	6,1	65,8	6,6

Jele	Megye neve	Év			
		1972		1973	
		absz.	%	absz.	%
13.	Pest	1099,0	92,2	1161,4	92,6
		91,7	7,8	93,0	7,4
14.	Somogy	1615,0	93,8	1517,2	94,0
		107,5	6,2	96,9	6,0
15.	Szabolcs-Szatmár	997,8	92,8	1065,7	93,4
		77,9	7,2	75,9	6,6
16.	Szolnok	1108,7	94,4	1037,8	94,1
		65,3	5,6	65,0	5,9
17.	Tolna	1139,6	92,7	1079,8	92,7
		90,1	7,3	84,6	7,3
18.	Vas	1076,0	94,7	1032,3	95,4
		60,1	5,3	50,2	4,6
19.	Veszprém	1066,2	91,7	1122,8	92,5
		96,7	8,3	90,8	7,5
20.	Zala	1184,2	94,3	1165,4	94,4
		71,1	5,7	68,8	5,6

Elsőként az 1972—1976 között eltelt öt év vonatkozásában és a szándékos bűncselekmények körén belül vizsgáltuk meg a megyék rangsorát. (Itt tehát az 1972-es és az 1976-os rangsoradatokat hasonlítottuk össze.) Ezt tartalmazza a következő táblázat:

Ranghely	a nagyobbtól a kisebb részesedés felé								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Megye sorszáma									
1972	1	3	14	6	2	5	8	7	11
1976	1	3	7	14	5	19	2	6	8

1. táblázat folytatása

1974		Év 1975		1976		5 év átlaga	
absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%
1063,1	92,5	1219,2	91,6	1282,4	93,1	1163,0	92,4
86,4	7,5	111,7	8,4	95,4	6,9	95,6	7,6
1492,6	94,2	1538,1	94,6	1553,0	94,5	1545,2	94,2
91,5	5,8	87,9	5,4	89,6	5,5	94,7	5,8
919,3	93,8	1018,1	92,9	1136,1	93,6	1027,4	93,3
60,8	6,2	77,5	7,1	77,3	6,4	73,9	6,7
884,4	93,3	907,2	94,6	1023,5	94,6	992,3	94,3
64,0	6,7	52,0	5,4	58,1	5,4	60,1	5,7
973,2	91,0	1004,4	90,9	1119,8	91,6	1063,4	91,8
96,1	9,0	101,1	9,1	103,0	8,4	95,0	8,2
988,0	94,9	961,8	93,6	1097,9	94,0	1031,2	94,5
53,2	5,1	65,7	6,4	70,4	6,0	59,9	5,5
1115,4	92,9	1218,6	92,7	1391,1	93,8	1182,8	92,8
85,5	7,1	96,4	7,3	91,7	6,2	92,2	7,2
1037,6	93,2	1092,1	93,7	1184,2	94,5	1132,7	94,0
76,0	6,8	72,9	6,3	69,3	5,5	71,7	6,0

Spearman-féle rangkorrelációs vizsgálatot végezve kitűnik, hogy mivel $r_s = 0,791$; öt év távlatában a megyék rangsora között szoros a kapcsolat. Tehát nyugodtan dolgozhatunk az átlagszámokkal.

Ranghely	a nagyobbtól a kisebb részesedés felé										
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Megye sorszáma											
1972	20	17	16	13	18	19	9	15	4	12	10
1976	13	11	9	20	15	12	17	18	4	16	10

Következő lépésként ugyanezt végeztük el a *gondatlan* bűncselekmények vonatkozásában is. Erről a következő táblázat számol be:

Ranghely	a nagyobbtól a kisebb részesedés felé								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Megye sorszáma									
1972	10	3	14	7	19	11	13	1	17
1976	17	13	10	7	19	3	14	8	11

Ranghely	a nagyobbtól a kisebb részesedés felé										
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Megye sorszáma											
1972	2	6	8	5	15	20	16	18	9	12	4
1976	5	2	15	6	12	9	18	20	1	4	16

A Spearman-féle rangkorrelációs vizsgálatból kitűnik, hogy öt év távlatában a megyék rangsora között a szándékoshoz hasonlóan szoros a kapcsolat ($r_s = 0,756$). Tehát a továbbiakban itt is nyugodtan használhatjuk az öt év átlagszámait.

A két számítás viszont egy további útmutatással is szolgál. Nevezetesen azzal, hogy az egyes megyék helyzete, ún. „fertőzöttsége” hosszú távon azonos képet mutat. Ez tehát mind a szándékos, mind a gondatlan bűnözésen belül törvényszerűségeként kezelhető. (Arra még visszatérünk, hogy a megyék közötti eltérés mennyire szignifikáns. A megyék stabil rangsori helyzetéből ugyanis még nem következik önként az is, hogy a két szomszédos, vagy akár az első és az utolsó helyet elfoglaló megye között lényegi a különbség. Az ilyen esetleges jelenséget előbb be kell bizonyítani.)

A továbbiakban azt vizsgáltuk, hogy — öt év átlagát figyelembe véve — a szándékos és a gondatlan bűncselekmények megyék közötti rangsora mutat-e kölcsönös összefüggést. A tényleges viszonyt a következő táblázat szemlélteti:

A GONDATLAN BÜNÖZÉS STRUKTURÁJA ÉS DINAMIKÁJA

Ranghely	a nagyobbtól a kisebb részesedés felé								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Megye sorszáma									
Szándékos	1	3	14	6	7	5	2	8	11
Gondatlan	10	3	7	13	17	14	19	2	11

Ranghely	a nagyobbtól a kisebb részesedés felé											
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Megye sorszáma												
Szándékos	19	13	20	17	9	18	15	16	4	12	10	
Gondatlan	8	6	5	1	15	20	12	9	16	18	4	

Újból a Spearman-féle rangkorrelációs vizsgálatot elvégezve kitűnik, hogy a szándékos és a gondatlan bűncselekmények rangsora között összefüggés nem figyelhető meg ($r_s = 0,525$). Néhány kirívó példa a megállapítás igazolására: Budapest a szándékos bűnözés rangsorában az első, míg a gondatlanéban a 13. helyen áll. Heves megye a szándékos bűnözés — népességhez viszonyított — rangsorában az utolsó, míg a gondatlan bűnözésben az első helyen található. Azonos viszont a két rangsorban Bács-Kiskun megye (2.) és Komárom megye (9.) helye. A táblázat alapján az is megállapítható, hogy a „középmezőnyben” nagy a hasonló helyet elfoglaló megyék száma. Ezért tehát úgy is fogalmazhatunk, hogy a szándékos és a gondatlan bűncselekmények összehasonlító vizsgálata során semmi esetre sem mondhatjuk azt, hogy a két bűnözési forma megyei rangsorában lényegi a különbség.

A továbbiakban azt elemeztük, hogy a szándékos, illetve a gondatlan bűncselekmények körén belül eltérő-e bármelyik megye lényegileg (szignifikánsan) az országos átlagtól. A megbízhatóság fokozása céljából minden megye vonatkozásában a megyétől független országos átlagot is kiszámítottuk. (Az átlagot tehát a megye számadatsorát kiemelve kaptuk meg, s ezt viszonyítottuk a vizsgált megye átlagához.) Erről nyújt áttekintést a következő két táblázat.

Ranghely		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Megyék sorszáma		1	3	14	6	7	5	2	8	11
Átlag-értékek	megyei	7,6	6,9	6,3	5,7	5,7	5,7	5,4	5,3	5,1
%	országos	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	5,0	5,0	5,0

Először a ranghely szerinti csoportosítást mutatjuk be a 100 000 lakosra jutó szándékos bűncselekmények ötévi átlag szerinti részaránya vonatkozásában (2. táblázat).

A táblázatból kitűnik, hogy az egyes megyeértékek az országos átlagértéket alig befolyásolják. Az egyes százalékértékek mögött meghúzódó számadatokat is figyelembe vevő szignifikanciavizsgálat egyetlen megye esetében sem mutat ki lényegi eltérést az országos átlagtól.

Ranghely		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Megyék sorszáma		10	3	7	13	17	14	19	2	11
Átlag-értékek	megyei	6,2	6,0	6,0	6,0	6,0	5,8	5,8	5,3	5,3
%	országos	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	5,0	5,0

2. táblázat

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
19	13	20	17	9	18	15	16	4	12	10
4,8	4,8	4,7	4,4	4,3	4,2	4,2	4,1	4,0	3,8	3,2
5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,1	5,1	5,1

A 3. táblázat ranghely szerinti csoportosítást mutat a 100 000 lakosra jutó *gondatlan* bűncselekmények ötévi átlag szerinti megyei részaránya vonatkozásában.

A számsor alapján levonható következtetés — fokozott mértékben — megegyezik az előzőekben mondottakkal.

A szándékos és *gondatlan* bűncselekmények előzőekben már megismert struktúrabeli eltérése alapján úgy véljük, hogy nem érdektelen megvizsgálni az ország egészén túlmenően az egyes megyék vonatkozásában is a *szándékos és a gondatlan bűncselekmények arányát*.

3. táblázat

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
8	6	5	1	15	20	12	9	16	18	4
5,0	5,0	4,9	4,5	4,4	4,4	4,1	4,0	3,7	3,7	3,7
5,0	5,0	5,1	5,0	5,0	5,0	5,0	5,1	4,9	5,1	5,1

Jele	Megye neve	Év			
		1972		1973	
		absz.	%	absz.	%
1.	Budapest	21,7	100,0	25,4	117,1
2.	Baranya	16,9	100,0	16,5	97,6
3.	Bács-Kiskun	15,3	100,0	18,5	120,9
4.	Békés	17,8	100,0	14,8	83,1
5.	Borsod-A.-Z.	17,5	100,0	16,5	94,3
6.	Csongrád	17,5	100,0	19,6	112,0
7.	Fejér	13,4	100,0	14,3	106,7
8.	Győr-Sopron	15,7	100,0	15,9	101,3
9.	Hajdú-Bihar	17,9	100,0	15,3	85,5
10.	Heves	6,4	100,0	7,4	115,6
11.	Komárom	13,7	100,0	15,5	113,1
12.	Nógrád	15,1	100,0	13,1	86,8
13.	Pest	11,9	100,0	12,5	105,0
14.	Somogy	15,0	100,0	15,7	104,7
15.	Szabolcs-Szatmár	12,8	100,0	14,0	109,4
16.	Szolnok	17,0	100,0	16,0	94,1
17.	Tolna	12,6	100,0	12,8	101,6
18.	Vas	17,9	100,0	20,6	115,1
19.	Veszprém	11,0	100,0	12,4	112,7
20.	Zala	16,7	100,0	16,9	101,2

A 4. táblázat tehát ismételten azt mutatja, hogy — 100 000 vétőképes lakosra vetítve — egy gondatlan bűncselekményre hány szándékos jut.

Ha a táblázatot áttekintjük, az egyes megyéken belüli ingadozás, illetve a megyék közti különbség ismét szembeötlő. Vizsgáljuk először tehát azt meg, hogy a megyék rangsorában — a kutatás tárgyává tett időintervallumban — történt-e lényegi átcsoportosulás. Erről ismét a rangkorreláció segítségével kaphatunk felvilágosítást. A mondottakat tartalmazza a következő táblázat:

A GONDATLAN BÜNÖZÉS STRUKTÚRÁJA ÉS DINAMIKÁJA

4. táblázat

1974		Év 1975		1976	
absz.	%	absz.	%	absz.	%
23,2	106,9	25,5	117,5	29,1	134,1
11,5	68,0	15,9	94,1	17,5	103,6
15,6	102,0	18,6	121,6	19,5	127,5
14,3	80,3	16,9	94,9	17,7	99,4
16,5	94,3	18,7	106,9	19,3	110,3
16,2	92,6	15,1	86,3	18,1	103,4
13,2	98,5	13,6	101,5	16,9	126,1
15,3	97,5	14,8	94,3	15,6	99,4
14,1	78,8	15,7	87,7	16,4	91,6
8,3	129,7	8,6	134,4	9,3	145,3
15,4	112,4	13,7	100,0	15,4	112,4
12,1	80,1	14,7	97,4	15,4	102,0
12,3	103,4	10,9	91,6	13,4	112,6
16,3	108,7	17,5	116,7	17,3	115,3
15,1	118,0	13,1	102,3	14,7	114,8
13,8	81,2	17,4	102,4	17,6	103,5
10,1	80,2	9,9	78,6	10,9	86,5
18,6	103,9	14,6	81,6	15,8	87,2
13,0	118,2	12,6	114,5	15,2	138,2
13,7	82,0	15,0	89,8	17,1	102,4

Megye sorszám	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ranghely										
1972	1	8	11	4	5,5	5,5	15	10	2,5	20
1976	1	7	2	5	3	4	10	12,5	11	20

Megye sorszám	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
------------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Ranghely										
1972	14	12	18	13	16	7	17	2,5	19	9
1976	14,5	14,5	18	8	17	6	19	12,5	16	9

A Spearman-féle rangkorrelációs számítást elvégezve kitűnik, hogy az öt év alatt a rangsorban változás állt be, hiszen a két rangsor csak gyenge korrelációt mutat ($r_s = 0,725$). A rangsorban elfoglalt helyét csak Budapest, Heves és Zala megye őrizte meg. Viszont lényeges mozgás tapasztalható Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar és Vas megye esetében.

Ez egyben azt is jelenti, hogy e számsor esetében az öt év átlagával való számolás esetleg téves következtetések levonására nyújthatna alkalmat. Így a továbbiakban szükségesnek tűnik arról is áttekintést szerezni, hogy ez a változás időszaki vagy állandó jellegű-e?

A szándékos és gondatlan bűncselekmények arányszáma szerinti ranghelyek változásáról — 1972—1976 között — az ország megyéi között a következő táblázat ad képet:

Megye sorszáma	Megye ranghelye				
	1972	1973	1974	1975	1976
1	1	1	1	1	1
2	8	6,5	18	7	7
3	11	4	6	3	2
4	4	13	10	6	5
5	5,5	6,5	3	2	3
6	5,5	3	5	9	4
7	15	14	14	15	10
8	10	9	8	11	12,5
9	2,5	12	11	8	11
10	20	20	20	20	20
11	14	11	7	14	14,5
12	12	16	17	12	14,5
13	18	18	16	18	18
14	13	10	4	4	8
15	16	15	9	16	17
16	7	8	12	5	6
17	17	17	19	19	19
18	2,5	2	2	13	12,5
19	19	19	15	17	16
20	9	5	13	10	9
Rangkorre- lációs értékek	$r_s = 0,786$	$r_s = 0,732$	$r_s = 0,630$	$r_s = 0,932$	
Év	1972—73	1973—74	1974—75	1975—76	

A rangkorrelációs értékek szerint a megyék rangsorában viszonylag gyenge összefüggés figyelhető meg az 1972—73, illetve az 1973—74. évek között; igen erős viszont a kapcsolat az 1975—76. évek között. Az 1974—75. években viszont nagymérvű átstrukturálódás jött létre, ami nagyban magyarázza az 1972. és 1976. évek közötti eltérést.

Az egyes megyék helyzetét elemezve kitűnik, hogy a legálандóbb az első helyen álló Budapest és az utolsó helyen álló Heves megye pozíciója. Az 1974. évtől eltekintve ugyanez a helyzet Baranya megyében is. (Viszont az 1973—74. évek közötti gyenge korrelációt éppen e megye jelentős helyváltoztatása magyarázza meg. Az 1974—75. évek már említett jellegzetességéhez pedig Baranya „visszatérése” és Vas megye helyváltoztatása járult leginkább hozzá.) Lényegében változatlan képet mutat Győr-Sopron, Pest és Tolna megye. Ez a megállapítás nem jelenti azt, hogy a két bűnözési forma közti arány az elsőként említettek esetében teljesen változatlan, illetve az utóbbiakban nagymértékben változó. Ez kitűnik a korábbi táblázatból. (Az okok feltárása természetesen túlmutat e tanulmány keretein, viszont indokolja egy kellő mélységű kutatás végrehajtását, amelyben a társadalmi-gazdasági tényezők és a bűnözés alakulása közötti összefüggés kerül elemzésre.)

III.

A továbbiakban a szándékos bűnözés mutatóitól eltekintve kizárólag a *gondatlan* bűnözés strukturájának és dinamikájának megfigyelésére, az itt feltárható törvényszerűségek összegezésére összpontosítjuk figyelmünket. Ennek során részint az országos, részint a megyei helyzetet az I. részben már említett tagolásnak megfelelően elemeztük. Az öt fő gondatlansági csoport vonatkozásában az 5. táblázat nyújt áttekintést.

A táblázatból jól kivehető egyrészt az, hogy az egyes gondatlansági alakzatok megoszlási aránya az évek során lényegében változatlan. Ennél fontosabb annak a törvényszerűségnek a feltárása, amelyet röviden a szándékos-gondatlan megoszlásnál már érintettünk. Jelen esetben arról van szó, hogy a gondatlanságon belül egyes (de főként egy) bűncselekménytípus dominál. Nyilvánvalóan ennek a súlyponti helyzete, az itt bekövetkező esetleges változások határozzák meg elsődlegesen az egész gondatlan bűnözés külső képét. A kisebb számú bűncselekményekben be-

5. táblázat. A gondatlan bűncselekményeknek a jogsértés iránya szerinti struktúrája

Jogsértés iránya	1972		1973		1974		1975		1976		5 év átlaga	
	absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%	absz.	%
1. A természetes vagy jogi személyek érdekei ellen irányuló cselekmények	64	0,8	68	1,0	49	0,7	46	0,6	69	1,0	59,2	0,8
2. Az élet, testi épség, egészség ellen irányuló cselekmények	492	6,7	492	7,0	481	7,2	517	7,4	547	8,0	505,8	7,2
a) általános												
b) főként technikai												
ba) ált.	515	7,0	532	7,6	486	7,2	502	7,2	441	6,5	495,2	7,1
bb) közl.	5622	76,0	5340	76,3	5213	77,8	5403	77,2	5095	74,8	5334,6	76,4
3. A szocialista gazdálkodás és a vagyon ellen irányuló cselekmények	701	9,5	568	8,1	474	7,1	535	7,6	662	9,7	588	8,5
Összesen:	7394	100,0	7000	100,0	6703	100,0	7003	100,0	6814	100,0	6982,8	100,0

DR. IRK FERENC

következő változások, az ott érvényesülő törvényszerűségek tehát a gondatlan bünozés alakulásában nem tükröződnek kellően. A következőkben ezért arra a kérdésre is választ kell adni, hogy a gondatlan bünozés struktúrája valóban egységes képet mutat-e?

Ehhez első lépésként tekintsük át, hogy a látszólag egységes struktúra valóban együtt mozog-e? A gondatlan büncselekményeknek a *jogsértés iránya* szerinti dinamikájáról ad felvilágosítást a következő táblázat:

Jogsértés iránya	1972 (bázisév) %	1973 %	1974 %	1975 %	1976 %
1.	100,0	106,3	76,6	71,9	107,8
2a.	100,0	100,0	97,8	105,1	111,2
2ba.	100,0	103,3	94,4	97,5	85,6
2bb.	100,0	95,0	92,2	96,1	90,6
3.	100,0	81,0	67,6	76,3	94,4
Átlag	100,0	94,6	90,7	98,7	92,2

A táblázat számadatai jól mutatják, hogy az öt alcsoport együtt mozgásáról helytelen volna beszélni. (Tendenciáról természetesen épp annyira, hiszen ehhez öt év adatsora még túlságosan kevés). Feltűnő azonban, hogy míg pl. az általános technikai és a közlekedési cselekmények körében jelentős a csökkenés, addig az élet, testi épség, egészség ellen irányuló „hagyományos” deliktumok esetében emelkedés tapasztalható. Az első (a természetes vagy a jogi személyek érdekei elleni), valamint az utolsó a (szocialista gazdálkodás és a vagyon elleni) cselekmények kategóriájában viszont a rendkívül nagymérvű hullámozás tűnik ki, amelynek okait feltétlenül a jövő kutatásainak meg kell találniuk.

Nem érdemtelen azt sem áttekinteni, hogy az ország lakossága hogyan részesedik a különböző gondatlan büncselekményekben. Öt év átlagát figyelembe véve, 100 000 vétőképes lakosra az 1. csoportban 0,68, a 2a-ban 5,84, a 2ba-ban 5,72, a 2bb-ben 61,60, a 3-ban 6,78 büncselekmény jut. Az egyes csoportokban azonban a megyék között igen nagy az eltérés, ami az átlag szórással is kifejezésre kerül. Erről ad áttekintést a következő táblázat (a 100 000 vétőképes lakosra jutó gondatlan büncselekmények ötévi átlaga típusok szerinti bontásban a szélső értékekre tekintettel):

Jogsértés iránya	Átlag	Felső határérték		Alsó	
		Érték	Képviselt megye	Érték	Képviselt megye
1.	0,68	1,84	Csongrád	0,25	Szabolcs- Szatmár
2a.	5,84	11,82	Szabolcs- Szatmár	1,83	Baranya
2ba.	5,72	8,11	Baranya	3,69	Hajdú-Bihar
2bb.	61,60	70,90	Pest	41,29	Vas
3.	6,78	9,02	Somogy	4,24	Békés

A rendkívül erős szórásból több következtetés vonható le. Egyrészt kérdésként merülhet fel, hogy egy adott megye helyzete mennyire stabil, vagy inkább az alkalmi erős ingadozás eredményezi-e a nagy eltérést? Nyilvánvaló, hogy mindkét jelenségnek meg kell kísérelni megtalálni az okait, hogy a további feladatokat tisztázhassuk.

Az említett vizsgálatot a teljes „mezőny” felső és alsó 25—25%-a — tehát a „középmezőnyt” elfoglaló 10 megyét nem tekintve a felső és az alsó határérték szempontjából releváns 5—5 megye — vonatkozásában végeztük el.

A határértékek megvonása kapcsán célszerűnek látszik megjegyezni azt, hogy a társadalomtudományokban a jelen vizsgálattal azonos vagy ahhoz akár csak hasonló témakörökben nem szokásos a szignifikanciavizsgálat. Kérdéses azonban, hogy enélkül milyen előfeltételeknek kell teljesülniük ahhoz, hogy pl. egy megye helyzete az országos átlagtól lényegileg (tehát ne csak a véletlen függvényében) térjen el; avagy két megyéről mikor mondhatjuk azt, hogy lényegileg különböznek egymástól. Tekintettel arra, hogy eddig ilyen elkülönítésre tudomásom szerint nem volt példa, magam voltam kénytelen a kritériumokat meghatározni. Ezek a következők:

— egy megye akkor tér el lényegileg az országos átlagtól, ha a vizsgált időintervallumban — alulról vagy felülről — egyetlen egyszer sem éri el az országos átlagot;

— két megye akkor különbözik lényegileg egymástól, ha a vizsgált időszakban az országos átlag feletti tartományban levő egyik megye alsó határértéke egyszer sem éri el az országos átlag alatti tartományban levő másik megye felső határértékét.

A GONDATLAN BÜNOZES STRUKTÚRÁJA ES DINAMIKÁJA

A következőkben ezt a két szempontot figyelembe véve fogunk lényegi (szignifikáns) eltérésekről beszélni.

Az egyes gondatlan-kategóriákban — öt év átlagát figyelembe véve és 100 000 vétőképes lakosra vetítve — az egyes megyéknek az országos átlagtól való eltéréséről a következő táblázat nyújt áttekintést.

Jog-sértés iránya	Felső határérték szempontjából releváns		Alsó határérték	
	megyék	jellemző	megyék	jellemző
1.	Csongrád	+	Baranya	—
	Zala	+	Szolnok	—
	Vas	+ (—)	Tolna	—
	Heves	+ (—)	Budapest	—
	Somogy	+ (—)	Szabolcs-Szatmár	—
2a.	Szabolcs-Szatmár	+	Vas	—
	Hajdú-Bihar	+	Budapest	—
	Komárom	+ (—)	Pest	—
	Zala	+ (—)	Veszprém	—
	Borsod-A.-Z.	+	Baranya	— (+)
2ba.	Baranya	+ (—)	Bács-Kiskun	—
	Veszprém	+	Vas	—
	Fejér	+	Budapest	—
	Somogy	+	Pest	—
	Nógrád	+ (—)	Hajdú-Bihar	—
2bb.	Pest	+	Hajdú-Bihar	—
	Heves	+	Békés	—
	Bács-Kiskun	+	Nógrád	—
	Tolna	+	Szolnok	—
	Fejér	+	Vas	—
3.	Budapest	+ (—)	Baranya	— (+)
	Borsod-A.-Z.	+ (—)	Békés	—
	Fejér	+ (—)	Csongrád	(+) —
	Győr-Sopron	+ (—)	Zala	(+) —
	Somogy	+ (—)	Heves	(+) —

(Megjegyzés: a zárójelben szereplő jelzések arra utalnak, hogy a szóban forgó megye — az öt év átlagát figyelembe véve — helyzetét tekintve csak többségében szerepel a felső, illetve az alsó határérték tartományában.)

Tekintettel a kis elemszámra, a természetes vagy a jogi személyek érdekei ellen irányuló cselekmények körében megállapításaink csak korlátozott mértékben érvényesek. Ezt tekintetbe véve kitűnik, hogy Csongrád megyétől Szabolcs-Szatmár megye, Budapest, továbbá Tolna, Csongrád és Szolnok, Csongrád és Baranya, valamint Heves és Szolnok megyék szignifikánsan különböznek.

Az élet, a testi épség, valamint az egészség ellen irányuló általános jellegű cselekmények esetében az országos átlag felett szilárdan elhelyezkedő megyék: Szabolcs-Szatmár és Hajdú-Bihar megye; az országos átlag alattiak: Budapest, Pest és Veszprém megyék.

Egyemtől szignifikánsan a következő megyék különböznek: Szabolcs-Szatmár megyétől Vas megye, Budapest, továbbá Pest, Veszprém és Baranya megyék. Hajdú-Bihar megyétől, Budapest, továbbá Pest, és Baranya megye.

Ugyancsak az élet, testi épség, egészség ellen irányuló, főként technikai jellegű, de nem közlekedési cselekmények körében Veszprém, Fejér, Somogy megye szilárdan az országos átlag felett, Budapest és Hajdú-Bihar megye az országos átlag alatt helyezkedik el.

Egyemtől szignifikánsan különböznek: Baranya megyétől Budapest; Veszprém megyétől Budapest, valamint Hajdú-Bihar megye; Fejér megyétől Budapest; Somogy megyétől Budapest, Pest, valamint Hajdú-Bihar megye; Nógrád megyétől Budapest, valamint Hajdú-Bihar megye.

A technikai és közlekedési jellegű cselekmények esetében mind az átlagérték feletti szélsőséges öt, mind az átlagérték alatti szélsőséges öt megye az átlagtól lényegileg különbözik. Az első és az utolsó megye mindegyike szignifikánsan különbözik egymástól is.

A szocialista gazdálkodás és a vagyon ellen irányuló bűncselekmények esetében tartós átlag feletti eredményt egyetlen megye sem, átlag alattit pedig csak Békés megye mutatott fel.

Egyemtől szignifikánsan különböző megyék: Békéstől Budapest, valamint Fejér, Győr-Sopron és Somogy megyék.

Az előző fejtegetésből, az ismertetett összefüggésekből több megállapítás vonható le. Számunkra talán a legfontosabb ezek

közül az, hogy a gondatlan bűnözés heterogén jellege igen erősen kiütöközik. A felülreprezentált megyék közül csak Zala (az 1. és a 2a. típusú cselekmények esetében), Somogy (az 1., a 2ba. és a 3. típusú cselekmények körén belül), Borsod-A.-Z. (a 2a. és a 3. típusú cselekmények körén belül), Fejér (a 2ba., a 2bb. és a 3. típusú cselekmények körén belül), az alulreprezentált megyék közül pedig Baranya (az 1., a 2a. és a 3. típusú cselekmények körén belül), Szolnok (az 1., és a 2bb. típusú cselekmények körén belül), Budapest (az 1., a 2a. és a 2ba. típusú cselekmények körén belül), Vas (a 2a., a 2ba. és a 2bb. típusú cselekmények körén belül), Pest (a 2a. és a 2ba. típusú cselekmények körén belül), Hajdú-Bihar (a 2ba. és a 2bb. típusú cselekmények körén belül), Békés (a 2bb. és a 3. típusú cselekmények körén belül) szerepel egy csoportban.

Amint láthattuk tehát, az egyezés az egyes bűncselekmény-kategóriákban viszonylag kevés. Ezzel szemben viszont az ellentétes rangsorbeli hely sem ritka. Ezek a következők:

Csongrád megye az 1. és a 3. típusú,
Zala megye az 1., a 2a. és a 3. típusú,
Vas megye az 1. és a 2a., a 2ba., a 2bb.,
Szabolcs-Szatmár megye a 2a. és az 1. típusú,
Hajdú-Bihar megye a 2a., a 2ba. és a 2bb. típusú,
Baranya megye a 2ba. és az 1. típusú,
Veszprém megye a 2ba. és a 2a. típusú,
Nógrád megye a 2ba. és 2bb. típusú,
Pest megye a 2bb., a 2a. és a 2ba. típusú,
Bács-Kiskun megye a 2bb. és a 2ba. típusú,
Tolna megye a 2bb. és az 1. típusú,
Budapest a 3. és az 1., 2a., 2ba. típusú
cselekmények esetében.

Összefoglalva tehát a gondatlan bűncselekmények eddig ismertetésére került főbb jellemzőit, kimondhatjuk, hogy a gondatlan bűnözést helytelen egységes jelenségként kezelni: annak legfőbb jellemzője éppen a heterogenitás. Ez pedig azt is jelenti, hogy nem lehet „a” gondatlan bűnözés ellen eredményesen küzdeni egy vagy esetleg két, részleteiben is jobban ismert területen (pl. a közlekedés körében) szerzett ismeretek fényénél. Minden egyes speciális területen fel kell tárni az összefüggéseket, fel kell fedni azok okait, s csak ezek ismeretében határozható meg a célirányos preventív munka.